

BLISKO CZŁOWIEKA

Ptak miesiąca: sierpówka

Większość dzikich gatunków ptaków odczuwa obawę przed ludźmi. Widząc zbliżającego się człowieka ptak zaczyna się niepokoić, a po chwili odlatuje, odchodzi lub odplywa na odległość uznaną przez siebie za bezpieczną. Najmniejszą odległość, na jaką udaje się podejść do zwierzęcia, określamy mianem dystansu ucieczki. Jest ona różna dla różnych gatunków, zmienia się także wśród osobników tego samego gatunku. W sposób oczywisty bardziej płochliwe są ptaki prowadzące skryty tryb życia, aniżeli obcujące z ludźmi na co dzień. U niektórych ptaków drapieżnych pojawienie się człowieka już w odległości kilkuset metrów powoduje niepokój, sikory natomiast pozwalają się obserwować z kilku metrów, nadal zachowując się naturalnie.

Dystans ucieczki u niektórych ptaków zmienia się w ciągu roku. Zimą krzyżówki i łyski wychodzą na brzeg i stają między dokarmiającymi je ludźmi, wiosną i latem w okresie rozrodu odplywają, gdy człowiek zbliża się do brzegu zbiornika.

Dystans ucieczki ulega zmianom wraz z upływem czasu i pojawianiem się nowych okoliczności. Ptaki potrafią szybko dostosować swoje zachowanie do zachowań ludzi. Na przykład wrony nabrały większego zaufania do człowieka od czasu, gdy przestano je prześladować, podobnie łabędzie nie boją się ludzi od kiedy zaprzestano na nie polować. Gawrony zimujące masowo we Wrocławiu zmniejszyły dystans ucieczki w ciągu ostatnich 20 lat co najmniej o połowę.

Od czasu, kiedy człowiek przestał koczować, a zaczął prowadzić wypas i uprawę ziemi, wprowadził do krajobrazu nowe elementy - stałe osiedla ludzkie oraz tereny rolnicze. Wraz ze wzrostem liczby ludzi przybywało takich miejsc. Dlatego niektóre gatunki ptaków zaczęły dostosowywać się do nowych warunków. Zapewne wabiły je bogato zastawione stołówki w postaci obsianych pól, winnic i sadów lub wyrzucanych przez ludzi resztek. Innym powodem zbliżania się ptaków do człowieka mogło być zwiększone poczucie bezpieczeństwa, związane z ograniczoną penetracją osiedli ludzkich przez drapieżniki, a także powstawanie dogodnych miejsc do zakładania gniazd. Szansę na zasiedlenie

sierpówka

osad ludzkich miały zwłaszcza gatunki nie prześladowane jako szkodniki i nie wykorzystywane jako pokarm, otaczane szczególną czcią (np. bocian - przynoszący szczęście) lub budzące lęk (np. pójdzka - zwiastunka śmierci).

Współcześnie na coraz częstsze pojawianie się niektórych gatunków w obrębie siedzib ludzkich mają wpływ następujące czynniki:

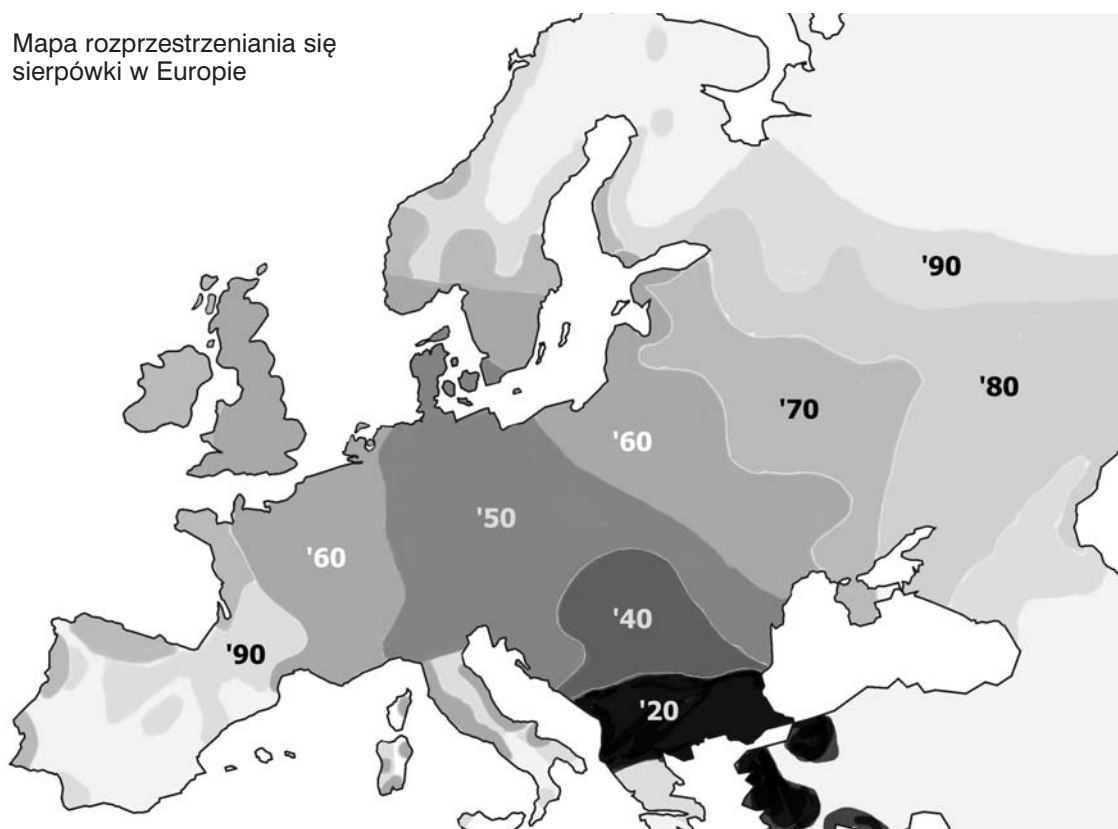
- zmiana charakteru miasta (włączanie dzielnic peryferyjnych i tworzenie enklaw przyrody w postaci dużych parków i terenów zielonych);
- powstawanie wysypisk śmieci (dostarczających żywności znacznej liczbie ptaków przez cały rok);
- łagodniejszy przebieg zimy w miastach (osłonięcie od wiatru, mniejsza pokrywa śniegu, nieco większa temperatura, niezamarzanie rzek na odcinkach miejskich);
- rozciąganie zabudowy wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych (wchodzenie zabudowy na tereny dotychczas ściśle rolnicze lub leśne);
- rozwój turystyki (coraz większa penetracja ludzka, związana z rekreacją "oswaja" ptaki z widokiem człowieka i przyczynia się do przełamania strachu).

Niektóre gatunki ptaków towarzyszą człowiekowi co najmniej od kilku tysięcy lat, np. bocian biały, wróbel, jaskółki. Na dobre złączyły swój los z siedzibami ludzkimi także jerzyk, płomykówka, kopciuszek i sierpówka. Obecnie coraz mocniej do życia wśród ludzi przystosowują się: gawron, wrona, sroka, kawka, pustułka, kulczyk i krzyżówka.

Sierpówka zawdzięcza nazwę łatwemu do zauważenia cienkiemu, czarnemu sierpowi, widniejącemu na jej szyi.

Druga nazwa tego niewielkiego gołębia - synogarlica turecka - wskazuje, że ptak ten przybył do Europy z Azji południowej. Jest to gatunek ściśle związany z osiedlami ludzkimi i warto prześledzić jego niezwykle sukces w opanowywaniu całej Europy.

Mapa rozprzestrzeniania się sierpówki w Europie

Do lat 20-tych XX wieku sierpówka zamieszkiwała w Europie jedynie część Grecji, Albanii, Jugosławii i Bułgarii. Pierwsze oznaki ekspansji tego gatunku odkryto na Węgrzech, następnie w Rumunii i na Ukrainie. Zasiadanie nowych obszarów następowało wzdłuż dużych dolin rzecznych. W obecnych granicach

Polski po raz pierwszy stwierdzono sierpówkę w Oleśnicy (1940 r.), a pierwszy lęg odnotowano w 1943 roku w Lublinie. Do początku lat 60-tych sierpówka opanowała już Europę Środkową, Wielką Brytanię i część Szwecji, a na zachodzie Europy dotarła do połowy Francji. Obecnie zasięg występowania tego gołębia obejmuje już Hiszpanię na zachodzie i Norwegię na północy.

Sierpówka nie występuje praktycznie poza siedliskami ludzkimi, żywi się nasionami i resztkami pokarmu. W miastach korzysta chętnie z dokarmiania na parapetach, na wsiach zaś z pokarmu wystawianego dla drobiu. Żeruje w ogródkach działkowych, na trawnikach, poboczach dróg i ścierniskach. Ponieważ buduje gniazda na drzewach w miastach, nie popada w konflikt z większym od siebie gołębiem miejskim, który zajmuje strychy, poddasza i otwory wentylacyjne budynków. Dobre warunki w postaci stałego źródła pokarmu i względnego bezpieczeństwa gniazd dają sierpówce możliwość wyprowadzania kilku lęgów w ciągu jednego roku. W Polsce ptak ten pozostaje na zimę w kraju. Sierpówka to stosunkowo mały gołąb, mniejszy i smuklejszy od gołębi hodowanych lub miejskich. Jest ubarwiona bardzo jasno, w tonacjach popielato-beżowych. Cechami, po których łatwo odróżnić tego ptaka od innych gołębi jest czarny sierp na karku oraz charakterystyczny głos tokowy, który można opisać jako bardzo stłumione i wydawane bez cienia emocji: "ra-tun-ku".

Zadanie 15

Uczniowie prowadzą obserwacje na swoim podwórku. Zaobserwowane gatunki wpisują do notesu. Próbuje ocenić, które z nich są bardziej płochliwe, a które mniej. Sprawdzają czy jest wśród nich sierpówka oraz oceniają, czy jest to ptak płochliwy i jak zachowuje się wobec innych gatunków oraz człowieka. Karta pomocnicza nr 17.

SIERPÓWKA

Streptopelia decaocto

zamieszkiwane środowisko	miasta, wsie, parki, ogrody
liczba jaj	1 - 2
okres wysiadywania jaj	14 - 15 dni
rozpiętość skrzydeł	48 - 55 cm
masa ciała	200 g
położenie gniazda	drzewa
materiał gniazdowy	gałązki

